

XII. Nämnden för arbetareangelägenheter.

Nämndens för arbetareangelägenheter berättelse öfver dess verksamhet under år 1901 är af följande innehåll:

„Jemlikt föreskriften uti § 13 af den för Nämnden gällande instruktion får Nämnden härmedels afgifva följande redogörelse öfver dess verksamhet under sistlidet år.

Nämndens
sammansätt-
ning.

Nämnden för Arbetareangelägenheter bestod under år 1901 af professor F. Gustafsson (ordf.), filosofiemagistern Ernst Nordström (viceordf.), ingenjören Edvin Bergroth, bandirektörsassistenten A. Granfelt, arkitekten Th. Höijer, fabrikanten K. V. Bergman och kommunalrådet C. E. Degerholm. Suppleanter voro lektorn Jonatan Reuter, körsnären Anton Lundqvist, fabrikanten G. V. Sohlberg, handlanden N. Kochtomow, murarmästaren A. Ärt, lektorn Hugo Bergroth och fabrikanten V. von Wright.

De af Nämnden under ifrågavarande arbetsår handlagda ärenden voro i korthet följande:

Tillskottsanslag
åt komitén för
hemskole-
kurser.

En af komitén för de s. k. hemskolekurserna gjord anhållan att utöfver det komitén tidigare beviljade understöd, erhålla ett tillskottsanslag af 500 mark för upphyrande af nya lokaler, förordades af Nämnden uti skrifvelse till Stadsfullmäktige för den 19 Februari; och blef berörda framställning den 12 påföljande Mars af Fullmäktige godkänd.

Utskänknings-
mediens an-
vändning.

Enär till Nämndens åligganden bland annat hör att följa med arbetet i vederbörande med anslag ur utskänkningsmedlen understödda föreningar och inrättningar, har Nämnden ej mindre under redogörelseåret granskat och till Stadsfullmäktige insändt särskilda från sådana korporationer inkomna berättelser öfver deras verksamhet under nästföregående arbetsår, än äfven anmodat samtliga föreningar, hvilka under år 1901 erhållit anslag ur ifrågakomna vinstmedel, att omedelbart till Nämnden aflemna program för deras verksamhet under påföljande arbetsår. Det närmare öfvervakandet af förberörda verksamhet har Nämnden såsom tillförene fördelat på dess ledamöter och suppleanter.

Arbetare-
bostadsfrågan.

Vid Nämndens sammanträde den 10 September föreslog ordföranden professor Gustafsson att Nämnden skulle till Stadsfullmäktige ingå med en framställning i arbetarebostadsfrågan af det innehåll, som i hufvudsak

angifves uti följande till protokollet senare skriftligen affattade andra-
gande:

„Frågan om anskaffandet af goda och billiga bostäder för den arbetande befolkningen har småningom allt mera antagit karaktären af ett allmänt, kommunalt spörsmål. Det sätt, hvar på en del arbetare eller rättare deras ledare öfverhufvud bedrifvit sin sak, har visserligen icke bidragit till att öka sympatierna för arbetarnes sträfvanden; men ju mindre tillfredsställelse samhället har af dessa sina så att säga minst uppfostrade barn, desto större anledning finnes det för samhället att taga sig an det berättigade i deras önskningsmål. Om större delen af arbetarne visar sig oförmögen att med egna medel och med egna insigter förbättra sitt läge och om icke heller i öfrigt den privata företagsamheten i detta afseende räcker till, blir det en bjudande nödvändighet för kommunen eller i värsta nödfall staten att inskrida. Äfven på håll, der statssocialism och municipalsocialism icke erkännas, har dock i senare tider vissa arbetarefrågors lösning framstått som möjlig endast och allenast genom ingripande från samhällets sida.

På de bättre lottade arbetarnes håll har redan mycket åtgjorts till afhjelpande af bostadsbristen i Helsingfors, såvidt det rör dessa arbetares egna kretsar, och enskilda föreningar eller bolag hafva grundat mer eller mindre affärsmessiga byggnadsföretag, som kommit arbetarne till godo. Emellertid återstår ännu mycket att göra i detta afseende. Det kan icke nekas att fortfarande en mycket stor del af stadens arbetare lider af brist på goda bostäder och är tvungen att erlægga, i jmförelse med det presterade, till och med högre hyror än de bättre ställda samhällsklasserna. Detta förhållande försvårar för arbetarne en dräglig existens och förorsakar betänkliga olägenheter. Trångboddheten och hemlösheten alstra sjukdom och moraliska vådor icke blott för de närmast träffade, utan äfven för samhället, något som icke kan undgå den framsyntes uppmärksamhet.

Inom eget land och isynnerhet utom detsamma har redan arbetarebostadsfrågan varit föremål för allmänna åtgärder. På grund af en ständerpetition beviljas numera enligt kungörelsen af den 24 Maj 1898 ur finska statsverkets utlåningsfond för uppförandet af sunda och eljes lämpliga arbetarebostäder lån åt stadskommuner och bolag på längre återbetalningstid än 20 år och emot $3\frac{1}{2}$ % ränta. I större skala hafva särskildt i England kommunerna låtit uppföra arbetarebostäder af olika slag och för olika klasser, så i Glasgow och London, likaså i Tyskland, bland

annat i Frankfurt am Main och i Leipzig. Stockholms stad har förlidet år gjort en början med uppförande af fyra asyler för husvilla arbetare, och Göteborgs kommun har allt sedan 1847 haft frågan omhand, till dess der småningom stiftelser och föreningar öfvertagit denna angelägenhet.

I Helsingfors skall det, åtminstone till en början, bli svårt för kommunen att, äfven efter det den redan anordnade statistiska undersökningen i frågan hunnit bli allmännare beaktad, helt och hållet göra arbetarebostadssaken till sin — något som dessutom kunde verka förlamande på det enskilda initiativet. Men studier och praktiska försök i denna riktning måste det anses vara i sin ordning att omedelbart vidtaga genom kommunens försorg. Skulle kommunen lyckas under förutsättning af statslån åstadkomma ett enda, äfven mindre, men dock fullt rentabelt arbetarebostadsföretag, hvilket till sin inrättning och ledning kunde tjena till förebild för andra dylika, vore redan dermed utan tvifvel mycket vunnet. Ledningen af ett dylikt företag i stadens hand skulle väl ställa sig kostsammare än ett enskildt; men den vunna erfarenheten skall utan tvifvel uppväga denna utgift, och dylika företags rentabilitet kan beräknas efter de med hänsyn till företagets art nedbragta kostnaderna för byggnadsmaterial och sjelfva arbetet.

Främst och äfven oberoende af de tvifvelsmål, som ännu kunna hysas om kommunens sanna fördel af dylika företag, borde kommunen i alla fall låta med det snaraste egna frågan ett praktiskt studium. Det skulle närmast vara af vigt att i eget land och till en del i utlandet undersöka bristerna och de olika önskningsmålen i afseende å lämpliga arbetarebostäder samt granska och jemföra de olika bostadstyper, som hittills kommit till stånd; vidare studera kombinationer med bostäder för enkefolk och barn och för ogifta samt med gemensam spisning och gemensam samlingslokal; äfvensom åtgärder för vidmakthållande af snygghet och god ordning i möjligen lämpliga stora komplexer. Härtill ansluter sig frågan om det lämpligaste sättet för hyrornas indrifning och för uppsägning jemte afhysning. Sakens finansiella sida påkallar gifvetvis en alldeles särskild uppmärksamhet, speciellt med hänsyn till företagets rentabilitet och till förhållandet emellan kommuner och bolag samt till eventuelt delegareskap i företagen med uteslutande af affärsspekulation. Dessutom måste frågan om lämplig plats i Helsingfors och lämplig kommunikation med staden ifall platsen förlägges utom densamma, upptagas till granskning. Slutligen borde, om studier i frågan från alla särskilda synpunkter låte sig förenas på en hand, äfven den rent tekniska sidan vid dylika byggnaders uppförande samtidigt beaktas.

Det vore således till en början erforderligt att omedelbart utverka och utgifva ett understöd för studiet af arbetarebostadsfrågan med särskild hänsyn till förhållandena i Helsingfors, åt lämplig person, som skulle utses af Herrar Stadsfullmäktige, såvida icke åt Nämnden för Arbetareangelägenheter eller någon annan af stadens nämnder eller styrelser kunde ombetros såväl valet af person som meddelandet af närmare anvisningar för studiet af frågan och för afgifvande af redogörelse i densamma med hänsyn till ofvan upptagna och möjligen andra synpunkter“.

Under behandlingen af denna fråga yppades väl inom Nämnden olika åsigtter derom huruvida uppförande af arbetarebostäder borde ske genom kommunens försorg eller helt och hållet öfverlemnas till den privata spekulationen, i hvilket fall staden borde på lämpligt sätt understöda de enskilda personer eller bolag, som hade till uppgift att anskaffa ändamålsenliga arbetarebostäder. Dock ansåg Nämnden att ett allsidigt och öfvertänt studium af arbetarefrågan med beaktande af ofvan antydda synpunkter vore af stor betydelse för Helsingfors stad och de privata arbetarebostadsföretagen inom densamma. På grund häraf föreslog Nämnden uti skrifvelse till Stadsfullmäktige för den 12 November att Fullmäktige ville för studium af arbetarebostadsfrågan, med särskild hänsyn till förhållandena inom Helsingfors kommun, bevilja ett understöd till belopp af förslagsvis 3,000 mark att af Nämnden tilldelas lämplig person, som egde att närmast till Nämnden afgifva noggrann redogörelse och förslag rörande ändamålsenliga åtgärder till afhjelpande af bristen på arbetarebostäder. Denna framställning berodde ännu vid redogörelseårets utgång på Stadsfullmäktiges afgörande.

På framställning af ordföranden har Nämnden den 12 November beslutit att årligen använda dess disponibla expensemedel till inköp af facklitteratur uti arbetarefrågor; och öfverlemnades vården af detta bibliotek till Nämndens sekreterare.

Nämndens
bibliotek.

Derjemte har Nämnden sistsagda dag fattat beslut derom att framdeles då ärenden af större intresse förekomma till behandling, inkalla jemväl Nämndens suppleanter till dess sammanträden.

Nämndens
suppleanter.

Bland frågor, som under förevarande arbetsår varit föremål för behandling inom Nämnden, må slutligen nämnas ett inom Nämnden väckt förslag om inrättande af en under kommunens inseende ställd arbetsförmedlingsbyrå; men var denna fråga ännu vid årets utgång på åtgärd beroende.“

Kommunal
arbetsförmed-
lingsbyrå.